

Acció socioeducativa a l'escola

Miquel Castillo Carbonell
David Galán Carretero
Bru Pellissa i Vaqué

PID_00186396

Material docent de la UOC

Miquel Castillo Carbonell

Doctor en Pedagogia per la Universitat de Girona, llicenciat en Geografia i Història i educador social col·legiat. Ha treballat com a educador dins l'àmbit del treball comunitari i de la infància i adolescència, en diverses entitats de Barcelona i Girona. Ha format part de la Junta Delegada del Col·legi d'Educadors i Educadores Socials de Catalunya a Girona entre 2005 i 2008 i de l'àrea de desenvolupament professional del Col·legi. Actualment és professor en un institut d'educació secundària i responsable de diversos programes d'atenció a la diversitat i professionalització per a adolescents amb fracàs escolar. Ha estat professor de les diplomatures de Treball Social i Educació Social, de la Universitat Ramon Llull, i també dels estudis de Pedagogia de la Universitat de Girona. Actualment és consultor del estudi de grau d'Educació Social de la Universitat Oberta de Catalunya. Ha fet recerca i publicacions sobre diversos temes de fracàs escolar, recursos d'atenció a la diversitat i convivència escolar.

David Galán Carretero

Diplomat en Educació Social per la Universitat de Salamanca (1997). Ha treballat com a educador social amb alumnes interns en l'àmbit residencial d'un centre d'educació secundària, entre els anys 1998 i 2001, a la província de Ciudad Real. Va engegar un projecte d'intervenció socioeducativa, integració i absentisme escolar en un barri marginal d'Alcázar de San Juan (Ciudad Real) els anys 2001-2002. Des de llavors treballa com a educador social en un institut d'educació secundària a la Junta d'Extremadura. Ha participat en el postgrau d'Especialista universitari en intervenció socioeducativa de l'educador social als centres educatius de la Universitat de les Illes Balears. Ha estat ponent, col·laborador i membre del Comitè Científic de les Xornadas A Escola, ¿Punto de encontro entre o profesorado e os educadores/as sociais? de l'Associació Pedagògica Nova Escola Galega i la Universitat de Santiago de Compostel·la. Té publicacions relatives a l'acompliment de les actuacions dels educadors socials en l'àmbit escolar en diferents revistes especialitzades de pedagogia i educació social. Actualment forma part de la Junta Directiva del Col·legi Oficial d'Educadores i Educadors Socials d'Extremadura.

Bru Pellissa i Vaqué

Director tècnic de la Fundació Servei Gironí de Pedagogia Social (Fundació SER.GI) des de 2006, llicenciat en Filosofia per la UAB. Entre 1992 i 2002 va treballar en diversos projectes a l'Associació ESBARGI a Girona, primer com a educador social i posteriorment com a coordinador pedagògic; entre 1995 i 1998 va combinar aquesta feina amb una altra de suport a projectes interculturals de la Fundació SER.GI. Posteriorment, va dirigir el Centre Cívic de Banyoles fins al 2005, quan s'incorpora plenament a la Fundació SER.GI com a tècnic en projectes d'investigació i intervenció social. Ha participat activament en el Col·legi d'Educadors i Educadores Socials de Catalunya i ha format part del grup d'opinió de l'Observatori d'Ètica Aplicada a la Intervenció Social del Campus Arnau d'Escala.

L'encàrrec i la creació d'aquest material docent han estat coordinats per la professora: Eva Bretones Peregrina (2012)

Primera edició: febrer 2012

© Miquel Castillo Carbonell, David Galán Carretero, Bru Pellissa i Vaqué

Tots els drets reservats

© d'aquesta edició, FUOC, 2012

Av. Tibidabo, 39-43, 08035 Barcelona

Disseny: Manel Andreu

Realització editorial: Eureka Media, SL

Dipòsit legal: B-1.910-2012

Els textos i imatges publicats en aquesta obra estan subjectes –llevat que s'indiqui el contrari– a una llicència de Reconeixement-NoComercial-SenseObraDerivada (BY-NC-ND) v.3.0 Espanya de Creative Commons. Podeu copiar-los, distribuir-los i transmetre'ls públicament sempre que en citeu l'autor i la font (FUOC. Fundació per a la Universitat Oberta de Catalunya), no en feu un ús comercial i no en feu obra derivada. La llicència completa es pot consultar a <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/es/legalcode.ca>

Introducció

Les transformacions derivades dels múltiples i complexos processos socials dels últims anys han conferit un protagonisme creixent de l'educació social com a disciplina i metodologia dins del marc escolar.

Avui és un fet constatable que les escoles no poden atendre totes les demandes educatives que genera una societat cada vegada més canviant i plural, acuitada per noves necessitats i problemàtiques. L'educació cada vegada depèn menys del que passa a l'aula i més dels estímuls que provenen de tots els contextos que influeixen en els alumnes. En aquestes circumstàncies, l'entorn és un agent educatiu definitiu que demana la cooperació i la coordinació estreta de l'escola.

Com a conseqüència d'això, tant l'educació en general, com l'educació escolar en particular, necessiten reformular-se, canviar una perspectiva d'etapa curricular pròpia, d'un esquema institucional i finalista, per una altra en què l'educació es produeix al llarg de la vida i en l'àmbit de la societat. Una escola que es reinventa des d'uns objectius de contingut social, amb una metodologia participativa, que afavoreix competencialment el creixement personal, i en què la ciutadania, la comunitat, la integració i la promoció de la convivència són determinants.

Aquest context també compromet el paper dels educadors socials. Atendre els reptes i les necessitats socials i socioeducatives que demana l'escola implica diversificar les seves tasques, reinventant-se com a professionals. El seu paper i funcions prenen un nou sentit en incorporar-se als centres com a membres actius de la comunitat educativa, involucrant-se en aspectes nous com l'aprenentatge, per transformar les circumstàncies que limiten la integració social de les persones.

D'aquesta manera, l'entrada dels educadors socials a l'escola constitueix una oportunitat per a incidir en la seva transformació, i aconseguir que els alumnes que la integren, especialment els més vulnerables, puguin desenvolupar al màxim les seves possibilitats d'aprenentatge i socialització. No es tracta només d'atendre determinades problemàtiques (absentisme, disruptivitat...), com de promoure a l'escola una sensibilitat diferent i una nova manera de plantejar la metodologia i la intervenció.

L'educació social ha estat sempre present d'una manera o una altra en l'àmbit escolar, especialment en forma de recursos per a alumnes amb necessitats específiques. Però ha estat el procés d'institucionalització que s'ha produït en els últims anys en algunes autonomies de l'Estat espanyol, i la consolidació dels

projectes d'intercanvi entre escola i comunitat, desenvolupats en l'escenari d'alguns barris i ciutats, cosa que li ha acabat conferit un pes cada vegada més significatiu en els centres educatius.

Ignorar en els estudis de grau d'Educació Social aquest espai d'actuació, i també els nous reptes que planteja, seria un error que limitaria tant la futura capacitat de moviment dels professionals, com les seves potencialitats de treball.

Els tres mòduls de l'*Acció socioeducativa a l'escola* responen a aquesta necessitat, i amb ella a l'objectiu bàsic d'oferir als estudiants de grau alguns elements que els permetin conèixer, entendre i interpretar el nou àmbit, també les seves implicacions i reptes. Per a aconseguir-ho s'estructuren en tres parts:

El primer mòdul ofereix un acostament a la realitat, el marc legal, l'organització i l'estructura de la institució escolar. Introdueix una sèrie de conceptes clau com la diversitat o la inclusió escolar.

El segon mòdul permet conèixer, a partir dels marcs i les experiències de les autonomies i els territoris que han institucionalitzat la presència d'educadors socials als centres de primària i secundària, tant les noves funcions i competències que se'ls reclamen, com el paper que assumeixen en el marc de la comunitat educativa. En aquest context cobra especial protagonisme i significat accedir, encara que sigui de manera superficial, a les diverses experiències dutes a terme.

Finalment, el tercer mòdul intenta valorar de manera crítica la incorporació dels educadors a l'àmbit escolar, accentuant-ne els punts pendents, i els aspectes incomplets del procés. Per a això inclou les aportacions tant de diversos professionals de l'àmbit escolar, com dels protagonistes implicats, els educadors i les educadores. També defineix algunes perspectives de futur que esperen a la professió en el marc escolar, així com també les exigències que se'n deriven i que caldria poder assumir.

Els materials que formen els mòduls han estat elaborats per educadors socials que des de rols i funcions diferents treballen i intervenen en el marc escolar. La seva perspectiva no només els dota d'una significativa dosi de realisme i actualitat, sinó que a més té la voluntat de projectar-los una certa transversalitat d'idees, opinions i coneixements.

Concloure que en el marc de les relacions entre ES i escola, el repte de les relacions i la definició d'espais comuns i col·laboratius entre educació formal i no formal queda sempre vigent, pendent de ser dissenyat, adaptat i resolt dins multiplicitat d'aspectes, situacions i circumstàncies. Amb aquest sentiment de provisionalitat volem concloure aquesta introducció. Hi ha molt per construir, i per a això estem necessitats de formació, experiències i instruments que per-

metin establir els fonaments d'un nou àmbit d'intervenció per a la professió. Els materials que es presenten a continuació volen aportar el nostre petit gra de sorra.

Continguts

Mòdul didàctic 1

La intervenció de l'educador social en el marc educatiu formal

Miquel Castillo Carbonell

1. L'ensenyament formal a l'Estat espanyol: aspectes generals. El marc legal de referència
2. L'estructura de cicles i etapes educatives
3. L'escola inclusiva
4. El canvi social i la crisi del model formatiu tradicional
5. Algunes problemàtiques socioeducatives de l'escola
6. Per què l'educació social a l'escola?
7. Conclusió: la seducció de l'acte educatiu o la necessitat de socialitzar l'escola

Mòdul didàctic 2

La incorporació dels educadors socials a l'escola en l'àmbit autonòmic: fonamentació i experiències

David Galán Carretero, Miquel Castillo Carbonell i Bru Pellissa i Vaqué

1. Les diverses realitats autonòmiques en la incorporació dels educadors socials en el marc escolar. Marcs legislatius i experiències en algunes autonomies
2. Les funcions de l'educador a l'escola
3. Aportacions de l'educador social a la gestió de l'autonomia pedagògica dels centres educatius
4. Projectes principals d'intervenció de l'educador social en el marc de l'educació escolar
5. Conclusió: un abans, un després
6. Annex de legislació

Mòdul didàctic 3

La incorporació dels educadors socials a l'escola: l'experiència present i les perspectives de futur

Miquel Castillo Carbonell, David Galán Carretero, Bru Pellissa i Vaqué, Verónica Bayo Berch, Susana Romero Padrosa, Sera Sánchez, Flor Hoyos, Fran Serrano, Francisco Javier Hurtado Sáez, Glòria Isern, Susana Sánchez Luis, M. Montserrat Castro Rodríguez i Arantxa Gil

1. Principals dificultats i limitacions de la incorporació i la intervenció de l'educador social, en el marc escolar
2. L'educador social en l'educació primària: una assignatura pendent
3. Projectes d'entitats socials en l'escola: acollida, mediació i treball comunitari
4. Valoració institucional de l'experiència de l'educador social: una retrospectiva amb vista al futur
5. L'experiència dels educadors en el marc escolar: retrospectiva, limitacions i perspectives de futur